

Allas nr 14 31 mars-6 april 2005 (med reservation för senare ändringar)

Anita var 27 år då hon fick se en lapp om att det fanns en stamningsförening i Sverige.

Det var en avgörande vändpunkt och en början till ett nytt liv.

När hon var nio år började hon stamma och hela skoltiden minns som en hemsk tid.

– Jag blev fruktansvärt mobbad och till slut helt utfrys. När jag var 18 år hade jag allvarliga planer på att ta mitt liv.

Idag är Anita Blom en glad, livlig och frimodig kvinna. Hon skämtar och talar ivrigt och gärna om det som ligger hennes hjärta närmast.

– Stamning är för mig inte längre ett stort problem. Livet är för roligt för att vara tyst och när man känner sig trygg och vågar stamma blir såväl talet som självförtroendet bättre. Nu är det min tur att förmedla det till andra och få bort skamstämpeln.

Anita är engagerad i Svenska Stamningsföreningen (SSR) på lokal, nationell och internationell nivå. Förra året var hon på en världskongress för stammare i Australien och senare fick hon tala inför flera hundra ledamöter vid EU-parlamentet i Bryssel.

– Tre minuter hade jag fått på mig. Jag sa att det var omöjligt eftersom jag stammade och då fick jag ytterligare en minut. Allt gick bra och jag kunde hålla hela talet utan att staka mig. Men så har det inte alltid varit för Anita.

Hon växte upp i den holländska staden Utrecht. När hon plötsligt började stamma blev det en svår tid i skolan.

– Kamraterna i skolan retade mig och efter några år blev jag helt utfrys. Från mina föräldrar fick jag varken förståelse eller stöd. Min pappa blev istället arg när jag stammade. Långt senare fick jag veta att han, som liten pojke, också stammade.

Skolan var en mörk tid och hon var mycket ensam och tyst trots att hon till sin natur är både utåtriktad och pratglad.

– Språk har alltid intresserat mig men lärarna avrådde mig. ”Du ska inte läsa språk eftersom du stammar” sa de. Den skriftliga delen gick bra men när det var muntliga prov fick jag underkänt.

Anita ville egentligen bli polis och av 1000 sökande var hon bland de 20 som var kvar.

”Så länge du stammar kan du inte räkna med att bli polis” fick jag höra av en psykolog.

För Anita var det en svår tid och när hon var 18 år hade hon allvarliga planer på att ta sitt liv.

Efter skolan fick hon arbete som kontorist på litet företag. Nu blev hon äntligen respekterad för den hon var. Och av en chef som upptäckte att hon var lika bra som någon annan.

– När någon besökare ignorerade mig och ville tala med chefen så upplystes han om att det var jag som hade hela ansvaret för kundkontaktarna.

Hon fick i samma veva en kille som älskade henne. Hon, som betraktades som en idiot, hade nu fått ett eget liv.

Tillsammans med den teknikintresserade pojkvännen besökte de en dag ett ångrally i Belgien. Det var då hon träffade Tage Blom från Vätzlösa mellan Skara och Mariestad.

-Jag blev blixtförälskad och några månader senare, på nyårsafton 1987, kom jag till Sverige och 1990 gifte jag mig med Tage i Vätzlösa kyrka. Rekordsnabbt, efter fyra månader, hade jag lärt mig språket. Jag hade inget val eftersom det inte fanns så många omkring mig som kunde något annat än svenska. Men visst fanns det problem. Varför uttalas k i kille annorlunda än Kinnekulle?

När hon var 27 träffade hon för första gången någon annan människa som stammade.

– Jag fick en lapp handen om Sveriges Stamningsförbund och så var jag på en kongress. Det var så härligt. Vi berättade historier för varandra där alla lugnt väntade ut den som hade ordet och skrattade först när de var slut. Det var som att komma hem.

Anita bestämde sig nu för att aktivt sprida information om stamningen.

– Jag vill inte att någon annan ska uppleva det jag fått vara med om. Genom Stanningsförbundet har jag fått ett eget liv. Nu har jag vänner över hela världen. Hon åkte till skolor, höll föreläsningar och talade med politiker. Snart blev hon Stanningsförbundets internationella ombud och vice ordförande i den europeiska sammanslutningen. Flera gånger fick hon tala inför hundratals människor.

– Ofta får jag låtsas stamma. Det märkliga är att jag aldrig stammar när jag talar inför publik eller framför en mikrofon. Nervös och osäker blir jag bara när jag pratar med en människa. För några år sedan började hon försiktigt sätta sig på skolbänken igen. Det gick bra med det första ämnet och då fortsatte hon att läsa. Företagsekonomi, tyska och data var några av de tunga ämnen som hon pluggade under två år. Det blev en ny kick. Hon fick högsta betyg på alla områden.

– Första terminen sade jag ingenting. Mina hemska minnen från skoltiden fanns kvar. Medvetet satsade jag på att läsa ämnen där jag slapp att prata så mycket.

– Det kändes som en revansch från min skoltid. Skolan och kamraterna har verkligen lyft mig. I september förra året erbjöds hon att bli datalärare på Kommunala vuxenskolan i Götene. Efter några månaders praktik har hon nu fått en fast tjänst på skolan.

– För mig är det ett drömjobb. Jag gillar både data och att lära ut. Redan som barn har jag intresserat mig för data och i skolan var med i en dataklubb. Hon har gjort eleganta hemsidor om både sig själv och den maskinhistoriska förening som Tage och hans bröder driver.

Genom giftemålet med Tage kom hon in i en värld med ångmaskiner, veterantraktorer och lokomobiler. Rubens Maskinhistoriska Samling är den största i Skandinavien. I en gigantisk maskinhall finns jättelika ångdrivna traktorer, maskindrivna plogar, tändkulemotorer och små röda traktorer utan skyddsåge. Några av arbetsmaskinerna tar flera timmar att starta. Det som andra betraktas som skrot har hos bröderna Blom fått ett nytt liv.

– Traktorer är nog inte min grej men ånga är härligt. Ångmaskiner tycker jag bättre om, de är varma och tysta. Jag var kär i ångmaskinen innan jag blev kär i Tage. Stora maskiner, svarta män som skyfflar kol, den enorma kraften... det låter väl mysigt?

Egentligen var det Tage Bloms pappa, Ruben, som började samla på gamla maskiner. Som liten pojke såg han hur de fint nitade lokomobilerna med svängda ekrar skrotades. Då bestämde han sig för att han som vuxen åtminstone skulle bevara en ångdriven maskin. Anita jobbar också deltid i det egna familjeföretaget med postorder, administration och ekonomi. Företaget tillverkar sinnrika robotstyrda maskiner till plastindustrier varav några finns i Götene.

En stor del av fritiden, ibland upp till tio timmar i veckan, ägnar Anita åt stanningsrörelsen både i Sverige och utomlands.

– Nu har jag vänner i hela världen och de har gett mitt liv ett nytt värde. Stanning är ett funktionshinder men inte ett handikapp. Vi behöver bara lite längre tid på oss än andra. Idag märks det inte så mycket av Anitas stanning. Men när hon är upprörd eller osäker (eller någon fyller i vad hon vill säga) kan hon börja stamma i början av ett ord.

–Det är så oförutsägbart. Ofta kan det vara vissa ord som är svåra att säga. Eftersom kebab är ett krångligt ord beställer man istället en pizza. Den som har svårt att säga Stockholm väljer istället att köpa en biljett till Södertälje.

Kända stammare är radiojournalisten Kjell-Albin Abrahamsson, sångaren Orup och imitatören Bosse Parnevik. Winston Churchill, Marilyn Monroe och Beppe Wolgers var också stammare som på olika kunde övervinna sina funktionshinder.

Framförallt;

–Tala om stanning. Det är inget vi rår för eller behöver skämmas över.

Fakta om stamning:

- * En procent av alla vuxna stammar men på många märks det inte eftersom de döljer sin stamning.
- * Fyra gånger så många killar som tjejer stammar.
- * Flera barn än vuxna stammar men om ett barn stammar bör man alltid söka hjälp.
- * Vad stamning beror på är inte helt klarlagt. Det finns en ärftlig faktor och det förekommer i hela världen.
- * Stamning går i de flesta fall inte över men många kan lära sig en teknik som gör att talet flyter lättare.
- * Stamning är ett funktionshinder och det finns flera hjälpmedel. Exempelvis datorprogram och speciella hörapparater med fördröjt tal. Men de är dyra eftersom de inte är klassade som hjälpmedel.
- * Stamning är ett av få funktionshinder som anpassar sig efter omgivningen. Det är därför viktigt med kunskap för att detta hinder blir ett handikapp.

Text: Anders Christiansson

Bild: Stefan Svensson

